

ISSN 2306-7365 (Print)
ISSN 2664-0686 (Online)
Индекс 75637

ҚОЖА АХМЕТ ЯСАУИ АТЫНДАҒЫ
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАЗАҚ-ТҮРІК УНИВЕРСИТЕТІ

HOCA AHMET YESEVI
ULUSLARARASI TÜRK-KAZAK ÜNİVERSİTESİ

1150 жыл
Әл-Фарабидің мерейтойы

175 жыл
Абай Құнанбайұлының
мерейтойы

**YESEVI
ÜNİVERSİTESİ
HABARŞISI
Bilimsel Dergisi**

**ЯСАУИ
УНИВЕРСИТЕТІНІҢ
ХАБАРШЫСЫ
ғылыми журналы**

№2 (116) 2020
сәуір-мамыр-маусым

БАС РЕДАКТОР

биология ғылымдарының докторы, профессор
АБДРАСИЛОВ БОЛАТБЕК СЕРІКБАЙҰЛЫ

Беркимбаев К.М. - Бас редактордың орынбасары, п.ғ.д., профессор
Пилтен Пусат - Бас редактордың орынбасары, доцент, Ph.D.
Балтабаева А.Ю. - Жауапты хатшы, филос.ғ.к., доцент

YAYIN YÖNETMENİ

Prof., Dr.

ABDRASILOV BOLATBEK SERIKBAYULI

Berkimbayev K.M. - Yayın yönetmen yardımcısı, Prof., Dr.
Pilten Pusat - Yayın yönetmen yardımcısı, Doç., Dr.
Baltabayeva A.Y. - Yayın kurulunun sorumlu sekreteri, Doç., Dr.

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

доктор биологических наук, профессор
АБДРАСИЛОВ БОЛАТБЕК СЕРІКБАЕВИЧ

Беркимбаев К.М. - Заместитель главного редактора, д.п.н., профессор
Пилтен Пусат - Заместитель главного редактора, доцент, Ph.D.
Балтабаева А.Ю. - Ответственный секретарь, к.филос.н., доцент

CHIEF EDITOR

Professor, Doctor of Biological Sciences
ABDRASSILOV BOLATBEK SERIKBAYEVICH

Berkimbayev K.M. - Deputy chief editor, Professor, Doctor of Pedagogical Sciences
Pilten Pusat - Deputy chief editor, Associate Professor, Ph.D.
Baltabayeva A.Yu. - Responsible secretary, Associate Professor, Ph.D.

ҚҰРЫЛТАЙШЫ:

Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті

Журнал Қазақстан Республикасының Баспасөз және бұқаралық ақпарат істері жөніндегі ұлттық агенттігінде 1996 жылғы 8 қазанда тіркеліп, Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігі Байланыс, ақпараттандыру және ақпарат комитетінің №232-Ж куәлігі берілген.

Шығу жиілігі: 3 айда 1 рет. МББ тілі: қазақша, түрікше, ағылшынша, орысша. Тарату аумағы: Қазақстан Республикасы, алыс және жақын шетел. **Индекс №75637**. Журнал 2013 жылдың қаңтар айынан бастап Париж қаласындағы ISSN орталығында тіркелген. **ISSN 2306-7365 (Print), ISSN 2664-0686 (Online)**.

Ғылыми еңбектің негізгі нәтижелерін жариялау үшін Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің Білім және ғылым саласындағы бақылау Комитетінің 2018 жылдың 11 желтоқсандағы №1945 және 14 желтоқсандағы №1992 бұйрықтарымен журнал Комитет ұсынатын ғылыми басылымдар тізіміне Философия, Тарих, Педагогика және Филология бағыттары бойынша енгізілді.

KURUCU:

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi

Dergi 8 Ekim 1996'da Kazakistan Cumhuriyeti Basın ve Medya İletişim Ajansı tarafından tescillenmiş, Kazakistan Cumhuriyeti Yatırım ve Gelişim Bakanlığı İletişim, Bilişim ve Bilgilendirme Komitesinin 232-J numaralı kimliği verilmiştir. Yayın Süresi: 3 ayda 1 defa. Süreli Basın Yayın Dili: Kazakça, Türkçe, İngilizce, Rusça. Dağıtım Bölgesi: Kazakistan Cumhuriyeti, Uzak ve yakın yabancı ülkeler. **İndeks: 75637**. Dergi Ocak 2013'ten bu yana Paris'teki ISSN Merkezi'nde kayıtlıdır. **ISSN 2306-7365 (Print), ISSN 2664-0686 (Online)**.

Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı'nın 11/12/2018 tarih ve 1945 sayılı kararı ve 14/12/2018 tarih ve 1992 nolu kararıyla bu dergisi Felsefe, Tarih, Pedagoji ve Filoloji alanlarında KC EBB tarafından tavsiye edilen bilimsel dergiler listesine dahil edilmiştir.

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Международный казахско-турецкий университет имени Ходжа Ахмеда Ясави

Журнал зарегистрирован в Национальном агентстве по делам печати и массовой информации Республики Казахстан 8 октября 1996 года. Комитетом связи, информатизации и информации Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан выдано свидетельство №232-Ж.

Периодичность издания: 1 раз в 3 месяца. Язык ППИ: казахский, турецкий, английский, русский. Территория распространения: Республика Казахстан, дальнее и ближнее зарубежье. **Индекс №75637**.

Журнал с января 2013 года был зарегистрирован в Центре ISSN в городе Париже.

ISSN 2306-7365 (Print), ISSN 2664-0686 (Online).

Приказами Комитета по контролю в сфере образования и науки Министерства образования и науки Республики Казахстан от 11 декабря 2018 года №1945 и от 14 декабря 2018 года №1992 журнал включен в перечень научных изданий в области Философии, Истории, Педагогики и Филологии, рекомендуемых Комитетом.

FOUNDER:

Khoja Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University

The Journal was registered by the Communication, Informatization and Information Committee Periodical press and information agency of the Republic of Kazakhstan on October 8, 1996, Ministry of Investment and Development of the Republic of Kazakhstan issued a certificate № 232-G. Publication: 1 time in 3 months. Language PPP: Kazakh, Turkish, English, Russian. Territory of distribution: the Republic of Kazakhstan, near and far abroad. **Index №75637**.

The journal has been registered since January 2013 at the ISSN Center in Paris.

ISSN 2306-7365 (Print), ISSN 2664-0686 (Online).

Pursuant to the Order of the Committee for Control in Education and Science of the Republic of Kazakhstan dated December 11, 2018 №1945 and December 14, 2018 №1992, the journal is included in the list of scientific publications in the field of Philosophy, History, Pedagogy and Philology, recommended by the Committee.

РЕДАКЦИЯЛЫҚ АЛҚА

Томар Женгиз	- профессор, доктор /Түркия/
Умбетов Өмірбек	- техн.ғ.д., профессор /Қазақстан/
Есімова Шолпан	- э.ғ.д., профессор /Қазақстан/
Ақбасова Аманкүл	- техн.ғ.д., профессор /Қазақстан/
Абуов Әмірекүл	- филос.ғ.д., профессор /Қазақстан/
Акйол Хаяти	- профессор, доктор /Түркия/
Бүлбүл Ибрагим	- профессор, доктор /Түркия/
Булуч Бекир	- профессор, доктор /Түркия/
Бөлесев Талант	- психол.ғ.д., профессор /Қазақстан/
Гржибовский Андрей	- м.ғ.д., профессор /Норвегия/
Гелишли Юджел	- профессор, доктор /Түркия/
Демиркөз Мелахат Білге	- профессор, доктор /Түркия/
Жетпісбаева Бахытгүл	- п.ғ.д., профессор /Қазақстан/
Корнилов Виктор	- п.ғ.д., профессор /Ресей/
Ланди Лиан	- профессор, доктор /Ұлыбритания/
Мейер Бургхард	- профессор, доктор /Германия/
Мырзақұлов Рэтбай	- ф.-м.ғ.д., профессор /Қазақстан/
Мырзалиев Боращ	- э.ғ.д., профессор /Қазақстан/
Петрова Луиза	- ф.ғ.д., профессор /Украина/
Ташпынар Мехмет	- профессор, доктор /Түркия/
Турметов Батирхан	- ф.-м.ғ.д., профессор /Қазақстан/
Ұзақбаева Сақыпжамал	- п.ғ.д., профессор /Қазақстан/

РЕДАКЦИЯЛЫҚ КЕҢЕС

Жұрынов Мұрат	- ҚР ҰҒА президенті, академик /Қазақстан/
Йылдыз Мұса	- профессор, доктор /Түркия/
Агаева Файза	- ф.ғ.д., профессор /Әзірбайжан/
Атемова Қалипа	- п.ғ.д., профессор /Қазақстан/
Батырбаев Нұрлан	- з.ғ.к., доцент /Қазақстан/
Байсалов Жомарт	- п.ғ.д., профессор /Қырғызстан/
Ергөбек Құлбек	- ф.ғ.д., профессор /Қазақстан/
Еркибаева Гульфайруз	- п.ғ.д., профессор /Қазақстан/
Григорьев Сергей	- п.ғ.д., профессор /Ресей/
Жетібаев Көпжасар	- т.ғ.к., доцент /Қазақстан/
Капилла Хосе Э.	- профессор, доктор /Испания/
Кенжетай Досай	- филос.ғ.д., профессор /Қазақстан/
Молдалиев Ықылас	- м.ғ.д., профессор /Қазақстан/
Накипов Балғабай	- з.ғ.д., профессор /Қазақстан/
Ниязов Талғат	- э.ғ.д., профессор /Қазақстан/
Перленбетов Мұқан	- психол.ғ.д., профессор /Қазақстан/
Сагироғлу Шереф	- профессор, доктор /Түркия/
Торыбаева Жәмила	- п.ғ.д., профессор /Қазақстан/
Ыдырыс Серікбай	- э.ғ.д., профессор /Қазақстан/

DANIŞMA KURULU

Tomar Cengiz	- Prof., Dr. /Türkiye/
Umbetov Ömirbek	- Prof., Dr. /Kazakistan/
Esimova Şolpan	- Prof., Dr. /Kazakistan/
Akbasova Amankül	- Prof., Dr. /Kazakistan/
Abuov Amrekul	- Prof., Dr. /Kazakistan/
Akyol Hayati	- Prof., Dr. /Türkiye/
Bülbül İbrahim	- Prof., Dr. /Türkiye/
Buluç Bekir	- Prof., Dr. /Türkiye/
Böleyev Talant	- Prof., Dr. /Kazakistan/
Grjibovskiy Andrey	- Prof., Dr. /Norveç/
Gelişli Yücel	- Prof., Dr. /Türkiye/
Jetpisbayeva Bahtigül	- Prof., Dr. /Kazakistan/
Demirköz Melahat Bilge	- Prof., Dr. /Türkiye/
Kornilov Viktor	- Prof., Dr. /Rusya/
Lundy Lian	- Prof., Dr. /Birleşik Kırallık/
Meyer Burghard	- Prof., Dr. /Almanya/
Myrzakulov Ratbay	- Prof., Dr. /Kazakistan/
MyrzaliyevBoraş	- Prof., Dr. /Kazakistan/
Petrova Luyiza	- Prof., Dr. /Ukrayna/
Taşpınar Mehmet	- Prof., Dr. /Türkiye/
Turmetov Batırhan	- Prof., Dr. /Kazakistan/
Uzakbayeva Sahıpjamal	- Prof., Dr. /Kazakistan/

EDİTÖR KURULU

Jurnov Murat	- Prof., Dr. /Kazakistan/
Yıldız Musa	- Prof., Dr. /Türkiye/
Agayeva Fayza	- Prof., Dr. /Azerbaycan/
Atemova Kalipa	- Prof., Dr. /Kazakistan/
Batirbayev Nurlan	- Doç., Dr. /Kazakistan/
Baysalov Jomart	- Prof., Dr. /Kazakistan/
Ergöbek Kulbek	- Prof., Dr. /Kazakistan/
Erkibayeva Gulfayruz	- Prof., Dr. /Kazakistan/
Grigorev Sergey	- Prof., Dr. /Rusya/
Jetibayev Köpjasar	- Doç., Dr. /Kazakistan/
Kapilla Jose E.	- Prof., Dr. /İspanya/
Kenjetay Dosay	- Prof., Dr. /Kazakistan/
Moldaliyev İkilas	- Prof., Dr. /Kazakistan/
Nakipov Balgabay	- Prof., Dr. /Kazakistan/
Niyazov Talğat	- Prof., Dr. /Kazakistan/
Perlenbetov Mukan	- Prof., Dr. /Kazakistan/
Sağıroğlu Şeref	- Prof., Dr. /Türkiye/
Toribayeva Jamila	- Prof., Dr. /Kazakistan/
İdrıs Serıkbay	- Prof., Dr. /Kazakistan/

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Томар Женгиз	- профессор, доктор /Турция/
Умбетов Умирбек	- д.техн.н., профессор /Казахстан/
Есимова Шолпан	- д.э.н., профессор /Казахстан/
Акбасова Аманкул	- д.техн.н., профессор /Казахстан/
Абуов Амрекул	- д.филос.н., профессор /Казахстан/
Акйол Хаяти	- профессор, доктор /Турция/
Булбул Ибрагим	- профессор, доктор /Турция/
Булуч Бекир	- профессор, доктор /Турция/
Болеев Талант	- д.психол.н., профессор /Казахстан/
Гржибовский Андрей	- д.м.н., профессор /Норвегия/
Гелишли Юджел	- профессор, доктор /Турция/
Жетписбаева Бахытгул	- д.п.н., профессор /Казахстан/
Демиркоз Мелахат Билге	- профессор, доктор /Турция/
Корнилов Виктор	- д.п.н., профессор /Россия/
Ланди Лиан	- профессор, доктор /Великобритания/
Мейер Бургхард	- профессор, доктор /Германия/
Мирзакулов Ратбай	- д.ф.-м.н., профессор /Казахстан/
Мырзалиев Борааш	- д.э.н., профессор /Казахстан/
Петрова Луиза	- д.ф.н., профессор /Украина/
Ташпынар Мехмет	- профессор, доктор /Турция/
Турметов Батирхан	- д.ф.-м.н., профессор /Казахстан/
Узакбаева Сахипжамал	- д.п.н., профессор /Казахстан/

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Журинов Мурат	- президент НАН РК, академик /Казахстан/
Йылдыз Муса	- профессор, доктор /Турция/
Агаева Файза	- д.ф.н., профессор /Азербайджан/
Атемова Калипа	- д.п.н., профессор /Казахстан/
Батырбаев Нурлан	- к.ю.н., доцент /Казахстан/
Байсалов Жомарт	- д.п.н., профессор /Казахстан/
Ергобек Кулбек	- д.ф.н., профессор /Казахстан/
Еркибаева Гульфируз	- д.п.н., профессор /Казахстан/
Григорьев Сергей	- д.п.н., профессор /Россия/
Жетибаев Копжасар	- к.и.н., доцент /Казахстан/
Капилла Хосе Э.	- профессор, доктор /Испания/
Кенжетай Досай	- д.филос.н., профессор /Казахстан/
Молдалиев Ыкылас	- д.м.н., профессор /Казахстан/
Накипов Балгабай	- д.ю.н., профессор /Казахстан/
Ниязов Талгат	- д.э.н., профессор /Казахстан/
Перленбетов Муқан	- д.психол.н., профессор /Казахстан/
Сагироглу Шереф	- профессор, доктор /Турция/
Торыбаева Жамила	- д.п.н., профессор /Казахстан/
Ыдырыс Серикбай	- д.э.н., профессор /Казахстан/

EDITORIAL BOARD

Tomar Cengiz	- Professor, Doctor /Turkey/
Umbetov Omirbek	- Doctor of Technical Sciences, Professor /Kazakhstan/
Essimova Sholpan	- Doctor of Economics, Professor /Kazakhstan/
Akbasova Amankul	- Doctor of Technical Sciences, Professor /Kazakhstan/
Abuov Amirekul	- Doctor of Philosophy, Professor /Kazakhstan/
Akyol Hayati	- Professor, Doctor /Turkey/
Bulbul Ibrahim	- Professor, Doctor /Turkey/
Buluc Bekir	- Professor, Doctor /Turkey/
Boleyev Talant	- Doctor of Psychology, Professor /Kazakhstan/
Grijbovsky Andrey	- Doctor of Medical Sciences, Professor /Norway/
Gelisli Yucel	- Professor, Doctor /Turkey/
Zhetpisbayeva Bakhytgul	- Doctor of Pedagogical Sciences, Professor /Kazakhstan/
Demirkoz Melahat Bilge	- Professor, Doctor /Turkey/
Kornilov Viktor	- Doctor of Pedagogical Sciences, Professor /Russia/
Lundy Lian	- Professor, Doctor /United Kingdom/
Meyer Burghard	- Professor, Doctor /Germany/
Myrzakulov Ratbay	- Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Professor /Kazakhstan/
Myrzaliyev Borash	- Doctor of Economics, Professor /Kazakhstan/
Petrova Luiza	- Doctor of Philology, Professor /Ukraine/
Tashpinar Mehmet	- Professor, Doctor /Turkey/
Turmetov Batyrhan	- Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Professor /Kazakhstan/
Uzakbayeva Sakhiphzhamal	- Doctor of Pedagogical Sciences, Professor /Kazakhstan/

EDITORIAL COUNCIL

Zhurynov Murat	- President of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, academician /Kazakhstan/
Yildiz Musa	- Professor, Doctor /Turkey/
Agayeva Faiza	- Doctor of Philology, Professor /Azerbaijan/
Atemova Kalypa	- Doctor of Pedagogical Sciences, Professor /Kazakhstan/
Batyrbayev Nurlan	- Candidate of Law, Associate Professor /Kazakhstan/
Baysalov Jomart	- Doctor of Pedagogical Sciences, Professor /Kazakhstan/
Yergobek Kulbek	- Doctor of Philology, Professor /Kazakhstan/
Yerkybayeva Gulfayruz	- Doctor of Pedagogical Sciences, Professor /Kazakhstan/
Grygoriev Sergey	- Doctor of Pedagogical Sciences, Professor /Russia/
Zhetibayev Kopzhasar	- Candidate of Historical Sciences, Associate Professor /Kazakhstan/
Kapilla Hose	- Professor, Doctor /Spain/
Kenzhetay Dosay	- Doctor of Philosophy, Professor /Kazakhstan/
Moldaliyev Ykylas	- Doctor of Medical Sciences, Professor /Kazakhstan/
Nakipov Balgabay	- Doctor of Law Sciences, Professor /Kazakhstan/
Niyazov Talgat	- Doctor of Economics, Professor /Kazakhstan/
Perlenbetov Mukan	- Doctor of Psychology, Professor /Kazakhstan/
Sagiroglu Sheref	- Professor, Doctor /Turkey/
Torybayeva Zhamilya	- Doctor of Pedagogical Sciences, Professor /Kazakhstan/
Ydyrys Serikbay	- Doctor of Economics, Professor /Kazakhstan/

Б.Т.ӘШІРБАЕВ¹, С.МЕДЕУБЕК^{2*}

¹*PhD докторант, әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті
(Қазақстан, Алматы қ.), E-mail: ashirbaev.1974@mail.ru*

²*филология ғылымдарының кандидаты, доцент
әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті
(Қазақстан, Алматы қ.), E-mail: medeubek.s.agat@gmail.com*

ҚҰҚЫҚТЫҚ ЖУРНАЛИСТИКАНЫҢ ҚОҒАМДАҒЫ РӨЛІ

Мақалада құқықтық журналистиканың функциялары мен принциптері, салалық баспасөздің ерекшеліктері сөз болады. Сөз бостандығының қоғамды демократияландыруда алатын рөлі талданып, тақырыптық ерекшеліктері жіктеледі. Тәуелсіз Қазақстанның құқық қорғау жүйесінде жүргізілген реформалардың мәні таратылып, оны насихаттайтын құқықтық басылымдар қызметінің ерекшеліктері баяндалады. Кейбір заң актілерінің мазмұны түсіндіріліп, нені білдіретіні жайында сөз болады. Жаңа технологиялар заманында құқықтық журналистиканың медиасауаттылыққа басымдық беруінің мәні ашылады.

Кілт сөздер: журналистика, құқықтану, функция, мультимедиа, демократия, коммуникация, презумция, IT-технология.

B.T.Ashirbayev¹, S.Medeubek²

¹*PhD Doctoral Student, Al-Farabi Kazakh National University
(Kazakhstan, Almaty), E-mail: ashirbaev.1974@mail.ru*

²*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor
Al-Farabi Kazakh National University
(Kazakhstan, Almaty), E-mail: medeubek.s.agat@gmail.com*

The Role of Legal Journalism in Society

The article deals with the functions and principles of legal journalism, and features of the industry press. The role of freedom of speech in the democratization of society is analyzed, and thematic features are classified. The article reveals the essence of the ongoing reforms in the law enforcement system of independent Kazakhstan, describes the features of legal publications that promote its activities. The content of some legislative acts is also considered. The author reveals the essence of the priority of media education of legal journalism in the era of new technologies.

Keywords: journalism, jurisprudence, function, multimedia, democracy, communication, presumption, IT-technology.

* **Бізге дұрыс сілтеме жасаңыз:**

- Әшірбаев Б.Т., Медеубек С. Құқықтық журналистиканың қоғамдағы рөлі // Ясауи университетінің хабаршысы. – 2020. – №2 (116). – Б. 58-67.

* **Cite us correctly:**

- Ashirbaev B.T., Medeubek S. Ququqtyq jýrnalıktıkanyń qoǵamdaǵy róli // Iasaýı ýnıversıtetınıń habarshysy. – 2020. – №2 (116). – B. 58-67.

Б.Т.Аширбаев¹, С.Медеубек²

¹PhD докторант, Казахский Национальный университет им. аль-Фараби
(Казахстан, г. Алматы), E-mail: ashirbaev.1974@mail.ru

²кандидат филологических наук, доцент
Казахский Национальный университет им. аль-Фараби
(Казахстан, г. Алматы), E-mail: medeubek.s.agat@gmail.com

Роль правовой журналистики в обществе

В статье рассматриваются функции и принципы правовой журналистики, особенности отраслевой прессы. Анализируется роль свободы слова в демократизации общества, классифицируются тематические особенности. Раскрывается сущность проводимых реформ в правоохранительной системе независимого Казахстана, излагаются особенности правовых изданий, пропагандирующих его деятельность. Так же рассматриваются содержание некоторых законодательных актов. Раскрывается сущность приоритета медиаобразования правовой журналистики в эпоху новых технологий.

Ключевые слова: журналистика, правоведение, функция, мультимедиа, демократия, коммуникации, презумция, IT-технологии.

Кіріспе

Адаммен бірге оның құқықтары да бірге туады. Заң үстемдік құрған мемлекетте ғана әділдік орнап, ақ пен қараны, жақсы мен жаманды, асыл мен жасықты – жалпы өтірік пен шындықтың арасын айыру мүмкін. Ал заң нормалары әр елдің менталитетіне, ұлттық ерекшелігіне, діни наным-сеніміне, салт-дәстүрі мен әдет-ғұрпына байланысты қалыптасады. Неге әдеп өлшемдері әлсіреген тұста заң баптары қатая түседі? Себебі, қоғамдық тәрбиені ойламау идеологиялық босаңсуға алып келеді де, адамаралық қатынастың беріктігі кемиді. Демократия, бұл – шексіз еркіндік пен босандық қана емес, ол – тоқтам мен тыйымның да шекарасын білу. Германия империясының бірінші канцлері Отто фон Бисмарктың: «Революцияны данышпандар ойластырады, романтиктер жасайды, ал қызығы мен рақатын алаяқтар көреді», – деген сөзінде үлкен мән жатыр. Ендеше, әрбір азамат түрлі желөкпе ойлар мен жеңіл түсініктердің құрбаны болмауы үшін құқықтық сауатын арттырып, сөз бостандығының жауапкершілігі де барлығын жадында ұстауы тиіс. Осы ойға тоқтасақ, онда құқықтық журналистиканың елді демократияландыру мен азат пікір алаңына алаңдырудағы рөлі мен қызметін терең түсінеміз. Сонда ғана масс-медиа өкілдеріне мамандық иесі дәрежесін қимай, олардың шаруасын жай кәсіп деңгейінде көретіндердің қатары сирейді.

Құқықтық журналистика – қоғамның құқықтық өмірін баяндайтын кәсіби қызмет саласы. Бұл да БАҚ қызметкерлерінің саяси, іскерлік, спорттық, медициналық немесе экологиялық журналистикаға бейімделіп, тақырыптық тұрғыдан мамандануы сияқты. Құқықтық журналистика әртүрлі, бір-бірінен айырмашылығы бар бағыттардан тұрады. Біріншісі – кәсіби заңгерлердің ғылыми-көпшілік басылымдардағы жарияланымдары; екіншісі – құқық қорғау органдары, жедел тергеу тобының жұмысын көрсететін жедел хабарламалар, үшіншісі – сот пен сот билігінің қызметі туралы танымдық дүниелер; төртіншісі – сала мамандарының БАҚ-та оқырман мен тыңдарман сауалдарына жауап беретін консультативтік қызметі.

Құқықтық журналистиканың функцияларын анықтау үшін салалық ерекшелігі мен элеуметтік ойды басқарушылық сипатын тани білуіміз керек. Біріншіден, бұл қылмыстық фактілер туралы ақпаратты тарату; екіншіден, құқықтық фактілерді қорыту және талдау, құқық қорғау органдарының қызметіне түсініктеме беру; үшіншіден, бұқарамен кері байланысты қамтамасыз ету; төртіншіден, құқықтық практиканы жетілдіру.

Қашанда авторлар тобы басылымдардың бағытына қарай жасақталады. Мысалы, мамандандырылған заң журналдары кәсіби құқықтық сананы жетілдіруге, тәжірибе алмасуға, заңнамадағы өзгерістерді талдауға бағытталған. Құқықтық журналистиканың криминалдық

бағыты аудиторияға барынша көп ақпарат береді. Ол биліктің заң шығарушы және сот тармақтарының қызметін бағалайтын және түсіндіретін сапалы басылымдарға да тән. Құқықтық журналистика қоғамның құқықтық өмірінде жүріп жатқан үдерістерге қатысып, әлеуметтік субъектілер арасындағы өзара іс-қимылды түсіндіреді. Сондай-ақ, ол құқықтық мәдениет ретінде рухани салаға да жатып, барлық идеологиялық институттарға тән білім беру, танымдық-тәрбиелік және ұйымдастырушылық функцияларды орындайды.

Заң актілері қағаз бетіне түсіп, бекітілетіні мәлім. Кодекс пен нормативтерді екі үлкен топқа бөлеміз. Олар – жария және жеке құқықтар. Жария құқық мемлекет пен азаматтардың өзара қарым-қатынастарын реттейді. Мемлекеттік билік органдары құқық арқылы қоғамды, азаматтарды басқару жөніндегі өз өкілеттіктерін жүзеге асырады. Жария құқыққа негізі ел конституциясы жатады. Бас құжат арқылы азаматтардың негізгі құқықтары мен бостандықтары нақтыланып, мемлекеттік құрылым мен басқарудың негіздері, билік органдарының, оның ішінде Парламенттің, Үкіметтің, ел Президентінің өкілеттік шекаралары белгіленеді. Сондай-ақ, мемлекет де жеке құқық субъектісі бола алады, бірақ ол құқықтық қатынастардың кез келген басқа қатысушысымен (жеке тұлға немесе ұжым) тең мәртебеге ие.

Конституцияда азаматтардың негізгі құқықтары мен бостандықтары, соның ішінде еркін ақпарат алу және тарату еркіндігі жазылған. Мұның масс-медиа өкілдеріне тікелей қатысы бар. Қылмыстық құқықта журналистердің қызметіне кедергі келтіретін әрекет-қимылдар туралы айтылып, олар үшін жаза қарастырылған. Сот отырысы кезінде жазба жүргізу құқығы жайында баяндалады. Азаматтық ар-намысты қорлайтын мәліметтерді таратқаны үшін жауапкершілік көзделген. БАҚ-тың сайлау алдындағы науқанға қатысу қызметінің бағыты реттелген. Міне, осы және басқа да нормалар жиынтығын ақпараттық құқық саласына біріктіреміз.

Қазақстан Республикасының Конституциясы барлық құқық көздерінің негізін құрайды. Қалған заңдар мен нормативті актілер оның мазмұнына қайшы келсе, өз күшін жояды. Ата заңда бұқаралық ақпарат құралдарында материалдарды дайындау, оны тарату мен пайдалануда туындайтын қатынастарды реттейтін биліктің заң шығарушы, сот және атқарушы тармақтары басшылыққа алатын принциптер тұжырымдалған.

Негізгі бөлім

Француз жазушысы Альбер Камю: «Еркін баспасөздің жақсысы да, жаманы да болуы мүмкін, бірақ еркін емес баспасөз тек жаман ғана болады»,– дейді. Ой еркіндігі – бұл абсолютті өлшем. Тәуелсіз тұжырым қоғамдық ортадан біз алатын, талқылайтын және бөлісетін ақпарат ықпалымен жүреді. Әрине, адамның ойлау қабілеті жасырын түрде болады, бірақ басқалармен өз ойын бөлісіп, бірге талқылау қажеттілігі туады. Сол үшін де оған баспасөз еркіндігі керек. Сөз бостандығы арқылы адамның басқа адамдармен ешкімнің мәжбүрлеуінсіз қарым-қатынас жасауға, пікірталастар мен дауларға қатыса отырып, айналасындағыларға өз ұстанымын айтуға, өзгелердің де көзқарасын білуге мүмкіндігі туады. Оған мемлекеттік билік органдарына өтініштер, арыз-шағымдар мен ұсыныстар жіберу, сайлауда, референдумда дауыс беру еркіндігі, т.б. жатады.

Демократиялық қоғамда биліктің үш тармағы бар, ол – заң шығарушы, атқарушы және сот билігі. «Демократияның барлық кемшіліктерін мойындай отырып, оның бір ғана артықшылығын атап едім: адамзат баласы демократиядан асып түсетін басқару жүйесін әлі ойлап тапқан жоқ»,– дейді Ұлыбританияның Премьер-Министрі болған Уинстон Черчилль. Рас, БАҚ «төртінші билік» деп әспеттелгенмен, 98 баптан тұратын ҚР Конституциясында мұндай тарау-тармақ жоқ. «Журналистика құзырлы орган емес» дегенді қайталап айта бертініміз содан. Бірақ оның қолында «қоғамдық пікір тудыру» деген «жасырын» және «жойқын» билік шоғырланған. Бейнелеп айтсақ, ол «көшпелі жеңіс кубогы» сияқты үш биліктің де орнын басуға құдіретті.

1992 жылы елімізде елеулі оқиғалар орын ады. Тәуелсіздіктің тұғыры нығайып, қабырғасы қатая түсті. Мемлекеттік құрылымдарымыз қайта жасақталып, ішкі-сырты саясатта көптеген жетістіктерге қол жеткіздік. Біріккен Ұлттар Ұйымына мүше болып, Еуропадағы Қауіпсіздік және Ынтымақтастық Ұйымына (ЕҚЫҰ) қабылдандық. «Қазақстан Республикасының Конституциялық соты туралы» ҚР Жоғарғы Кеңесінің қаулысы шықты. Қазақстанда үш тармақты билік пен басқару жүйесінің негізі қаланды. Бұрын ҚР Әділет министрлігінің құрамында болып келген ҚР Жоғарғы соты жеке шаңырақ көтеріп, дербес мәртебеге ие болды. Елбасы – ҚР Тұңғыш Президенті Н.Ә.Назарбаев Қазақстан Республикасы судьяларының VI съезінде сөйлеген сөзінде: «Біз жаңа саяси бағыттың барлық векторы үшін басымдықтар мен міндеттерді айқындаудамыз. Олардың бәрі ұлы стратегиялық мақсатқа – осы уақыт ішінде әлемнің дамыған 30 елінің қатарына кіруге бағытталған. Бұл – сот жүйесін де қамтитын барлық мемлекеттік органдардың міндеттері мен барлық жұмыстары соған сәйкестендірілген негізгі мақсат. XXI ғасырдағы ұлттың дамуының маңызды өлшемі – мінсіз және тиімді ұлттық сот төрелігі жүйесі. Тәуелсіз және әділетті сот – құқықтық мемлекеттің негізі. Онсыз әлемнің бірде-бір елінде, тіпті ең дамыған мемлекеттерде қолайлы инвестициялық ахуалдың да, азаматтардың әл-ауқатының жоғары деңгейінің де, қоғамның табысты дамуының да болуы мүмкін емес», – деген болатын [1].

Тәуелсіз сот төрелігі демократиялық институттары орныққан елде ғана өз жұмысын жолға қоя алады. Қазір заңгер ғалымдар фемидадағы «төрағалық ұғымы» әлемдік стандартқа сай келмейтінін жиі айтады. Шынымен де, кодекстерді басшылыққа алатын судьяның үстінен тағы бір құрылымның қадағалауы қисынсыз. Ол оның тәуелсіздігін шектеп, шешім шығарарда екіойлы болуға итермелейді. Би мен қазының ерекше мәртебесі барлық уақытта мойындалған. Мысалы, 1917 жылы «Қазақ» газетінде жарияланған «Алаш» партиясы бағдарлама жобасының «Билік һәм сот» деп аталатын бесінші тарауында: «Билер мен судьялар Құдайдан кейінгі ең күдіретті адамдар болғандықтан жұрттың бәрі олардың шешімін орындауы тиіс», – деліген [2]. Әділдік іздеуші бұқара халықтың ең соңғы инстанциясы саналатын сот төрелігі ешкімге жалтақтамай, заң мен ардың алдында ғана жауапты болуы тиіс. Болашақта жаңару мен жаңғыруға негізделген тәуелсіз Қазақстанның сот реформасы осы нәтижеге қол жеткізеді деп сенеміз.

Қазақстан Республикасы Конституциясының 14-бабында былай делінген: «1. Заң мен соттың алдында жұрттың бәрі тең. 2. Тегіне, әлеуметтік, лауазымдық және мүліктік жағдайына, жынысына, нәсіліне, ұлтына, тіліне, дінге, көзқарасына, нанымына, тұрғылықты жеріне байланысты немесе кез келген өзге жағдаяттар бойынша ешкімді ешқандай кемсітуге болмайды» [3]. Рас, әлеуметтік тепе-теңдік орнатып, наным-сенім бостандығына кепілдік беріп, білім алуға, жеке кәсіпті өркендетуге жағдай жасап, моралдық кемсітушілікке, тұрмыстық зорлық-зомбылыққа, т.с.с. жол бермейтін қоғам – бұл нағыз демократиялық қоғам. Мұндай жағымды көрініс заң үстемдік құрған мемлекетте ғана мүмкін болмақ. Ал әлемдік тәжірибеде біліктілігі жоғары, ар-намысы таза судьялар корпусы тағайындалу арқылы емес, сайланбалы технологиямен жасақталады. Өз сайлаушылары алдында есеп беру керектігін сезінетін лауазымды тұлға ғана әділет жолынан таймайды. Өкінішке қарай, қазір елімізде сот шешімдерінің 70 пайызы орындалмайтыны жөнінде статистика айтылады. Бұл жерде сот орындаушылары қызметін қайта құрылымдап, оларға ерекше құзырет беру керектігі туралы мәселесінің тұрағаны бөлек әңгіме, әрине. Бірақ 10 шешімнің 7-еуі орындалмаса, бұл сот әділдігіне де күмән тудыратын жағдай.

Тәуелсіз елімізде түрлі саяси-әлеуметтік, құқықтық реформалар жүруде. Қоғамдық формация өзгерді. Экономикамыздың нарықтық қатынастарға өтіп, мемлекеттік меншіктің жекеменшікке ауысуы өмірімізге көптеген жаңа түсініктерді, атаулар мен критерийлерді алып келді. Банк қызметі мен жеке кәсіпкерліктің дамып, ақпарат кеңістігінде медиа-технологиялар дәуірі басталды. Бұл төңіректегі даулардың көбеюі судья жүктемесін арттырып, мамандандырылған соттар қызметіне деген сұранысты жоғарылатты. Неге десеңіз, мысалы, экономикалық дауларды қарайтын қазы өндірістің, сауда-саттық саласы-

ның, менеджмент пен маркетингтің ерекшеліктерін, жұмыс істеу тәртібін білуі шарт. «Еліміз экономикалық-капиталистік жүйе дамуына түскеннен кейін, азаматтық-процессуалдық істер саны күрт артты. Осыған орай қолданыстағы құқықтық саясат туралы тұжырымдамада және алдағы жылдарға арналған жаңа тұжырымдамада соттардың салалық мамандандырылуына үлкен мән берілді. Соның негізінде қазір бізде мамандандырылған экономикалық және әкімшілік соттар бар. Алматы мен Астана қалаларында ювеналды сот тәжірибесі қолданылуда. Келешекте арнайы заңның қабылдануымен мамандандырылған қылмыстық соттарды құру жоспарлануда. Сонымен қатар салықтық сот саласын жасақтау жұмыстары қарқынды жүргізілуде», – дейді ҚР Жоғарғы сотының бұрынғы төрағасы, қазіргі сенатор Мұсабек Әлімбаев [4].

Жоғарыда айтылған өзгерістерден БАҚ жанрларының түрленуін байқаймыз. Қоғам өміріне енген жаңа бағыттарды, іс-әрекет аясын түсіндіру мәселені терең білетін сала мамандарын сөйлету керектігін алға тартып, интервью жанрының белсенділігі артты. Бұл өзгеріс құқықтық басылымдарды да айналып өткен жоқ. Медиация, яғни заңдарды ізгілендіру реформасы, жаңа редакцияда қабылданған Қылмыстық, Азаматтық, Әкімшілік Кодекстерді талдау, Алқабилер институты енгізілуінің себептерін тарқату, өлім жазасына жарияланған мораторий маңызына тоқталу, үшбуынды сот жүйесінің ерекшеліктеріне баға беру, сот тергеуінің қызметін түсіндіру секілді мәселелер тек кәсіби мамандардың ғана түсіндіруін қажет етеді. «Журналистика жанрлары арсеналында бұрыннан бар, о бастан өнімді еңбек етіп келе жатқан формалар қатарына жаңа лек келіп қосылып жатыр. Бұл күндері қазақ және орыс тілді басылым беттерінен интервью жанрының сұхбат-портрет, ретроспективалық сұхбат, эксклюзив сұхбат, технологиялық сұхбат түрлерін ұшыратамыз», – дейді журналистика профессоры Кәкен Қамзин [5].

Журналистік цехтағы әріптестеріміз елімізде 90-жылдары айқын байқалған пікір плюрализмі бәсеңсіп, қазір сөз бостандығын тұншықтыру деректері көбейіп кеткенін айтады. «Әділ сөз» қорының мәліметі бойынша, мысалы, бір ғана 2012 жылы БАҚ пен журналистерге қатысты 17 қылмыстық, 100-ден астам азаматтық сот процестері болған. Масс-медиа мен оның өкілдері талап арыз берушілерге 4,5 миллиард теңге көлемінде моральдық шығын төлеген. Қор сарапшысы Ғалия Әженова журналистердің кәсіби қызметіне кедергі келтіргенде қолданылатын Қылмыстық Кодекстің 158-бабы жұмыс істемей тұрғанына аландаушылық білдіреді. Бұқаралық сананы басқару мен бақылауда ұстауға ұмтылу кері қарсылық тудырып, кез келген мемлекеттің ішкі-сырты саясатын әлсіретіп, әлем алдындағы беделін түсіреді. Ақпараттық ашықтық саясат ұстанып, ой еркіндігі принциптеріне құрметпен қарайтын, өркениетке ұмтылуда Орта Азия елдерінің ішінде эталонды үлгі саналатын Қазақстан демократияландыру саясатын жалғастырып, жаңа сатыға көтеріледі деген сенімдеміз.

Құқық тақырыбында қалам тербейтін журналистерді толғандырып, пікірталас тудырып келе жатқан тағы бір мәселе, ол – сот сатыларында қаралып жатқан іс туралы жазу. Осы әрекет дұрыс па, бұрыс па? Қылмыстық процесс жүріп жатқанда оған БАҚ-тың араласуынан судьяға қысым жасау элементін көретіндер бар. Керісінше, істің қоғам назарында болуы шешімнің бұрмаланбай, әділ қаралуының кепілі деп санайтындар да аз емес. Ендігі бір «топ іс бірінші инстанцияда қаралып, шешім шыққан соң ғана журналист араласуға құқылы» десе, «апелляция мен кассация бітпей мүлдем жазуға болмайды» деген пікірді ұстанатындар да кездеседі. «Бірде-бір әлем заңдарында «болған оқиғаны жазбау керек» деген сөз жоқ. Сондықтан адам қамауға алынып, тергеу жұмысы жүре бастағаннан бастап оқиғаны журналистің жазуға құқы бар. Бірақ ол оқиғаны бар болғаны сипаттап қана көрсетуі керек. Мәселе – журналист тұжырымының жасалмауында», – дейді заң ғылымдарының докторы Есберген Алауханов [6]. Демек, журналист материал дайындағанда өзіне таяқ болып тимейтін тәсілді таңдап, тоқетер байлам жасамай, «мүмкін», «сияқты», «көрінеді» деген болжам сөздерді пайдаланып, «лингвистикалық қулыққа» барғаны абзал. «Қылмыскер» емес, «қылмысқа күдікті» деуі керек. Себебі, ҚР Конституциясының 77-бабында: «3. Заңды қол-

данған кезде судья төмендегі принциптерді басшылыққа алуға тиіс: 1) Адамның кінәлі екендігі заңды күшіне енген сот үкімімен танылғанша ол жасаған қылмысқа кінәлі емес деп есептеледі», – делінген [7].

Құран аяттарын теолог мамандар мен дін қызметкерлерінің тәспірлейтіні сияқты, заң баптарын да түсіндіріп, таратып айтып, мазмұнында не жасырулы тұрғанын баяндау маңызды. Бұл – халықтың құқықтық сауатын көтеруде журналистика атқаратын миссияның бірі. Сот – заң шығарушы емес, бекітілген заңдарды қолданушы орган. Алдын ала тергеуде айыпталушының қылмысы қалай дәрежеленсе, судья сол баптың төңірегінде үкім шығарады. Мысалы, ҚР Қылмыстық Кодексінің 188-бабында: «1. Ұрлық, яғни бөтеннің мүлкін жасырын жымқыру – мүлкі тәркіленіп немесе онсыз, бір мың айлық есептік көрсеткішке дейінгі мөлшерде айыппұл салуға, не сол мөлшерде түзеу жұмыстарына, не сегіз жүз сағатқа дейінгі мерзімге қоғамдық жұмыстарға тартуға, не үш жылға дейінгі мерзімге бас бостандығын шектеуге, не сол мерзімге бас бостандығынан айыруға жазаланады», – делінген [8]. Судья қылмыскерге осы бапта көрсетілген 3 жылдан артық жазаны бере алмайды, әрине. Сот залынан репортаж жүргізен журналист «жаза тым жеңіл» деп жазып, сотты жемқорлық фактісімен айыптап жатса, ол оның кәсібилігінің төмендігін ғана білдіреді. Өкініше қарай, біздің көп әріптестеріміз құқық қорғау органдарының құрылымымен терең таныс емес, олардың қызметі мен функциясын ажырата алмай жатады. Сот орындаушылары мамандарының жұмысынан кемшілік тапса, «сот төрағасы қайда қарап отыр?» деп айыптайды. Елімізде сот орындаушылары жеке отау болып құрылғанын білмейтін БАҚ өкілдері де кездеседі.

Қазақстанның сот корпусына енген тағы бір жаңалық, ол – Қазақстан Республикасының кез келген азаматы алқабилер сотына кандидат ретінде тіркеліп, жаңа технологиялар көмегімен кездейсоқ таңдалып алынуы. Бұл тізімге құқық қорғау органдары (судья, прокурор, тергеуші, полиция, әскерилер) мен мемлекеттік қызметкерлер енгізілмейді. Дін өкілдері өздерінің жазбаша өтініші бойынша алынып тасталады. 2006 жылы қабылданған «ҚР алқабилер туралы» заңының 1-бабында: «1) алқаби – соттың қылмыстық істі заңда белгіленген тәртіппен қарауына қатысуға шақырылған және ант қабылдаған Қазақстан Республикасының азаматы; 2) алқабиге кандидат – Қазақстан Республикасының Қылмыстық іс жүргізу кодексіне сәйкес кейіннен алқабилерді іріктеу рәсіміне қатысу үшін алқабиге кандидаттардың тізіміне енгізілген Қазақстан Республикасының азаматы», – делінген. Отандық фемидаға енгізілген бұл өзгерістің идея авторларының бірі – заң ғылымының докторы, академик Салық Зиманов. Қазақ даласында хандық дәуір салтанат құрған тұста ерекше мәртебегі ие болған билер сотының кемел үлгісі елімізде қызу қолдау тапты. Қылмыстық істерді қарайтын алқабилерге кандидаттар тізіміне азаматтық мамандық иелерінің ғана іріктеліп алынуының өз сыры бар. Қаралып жатқан істе құқық қорғау мен әскери қызметкерлерден бөлек, яғни бұйрыққа бағынышты болу психологиясынан ада альтернативті көзарастарды тыңдау да маңызды. Адам тағдары шешіліп жатқан сәтте барлық мән-жайлар қаперге алынып, таразылануы тиіс. Ендеше, құқықтық журналистика бұл тақырыпқа дендеп, тереңдеп еніп, жаңаша бастаманың дұрыс-бұрыс тұстарын қаузап жазуы керек. Қоғамды демократияландыруға бағытталған жаңа форматтың насихатымен айналысуды ұмыт қалдырмауы тиіс.

Бес құрлықты тұтас қамтыған Екінші дүниежүзлік соғыста 50 миллион адам құрбан болды. Махаббат пен сұлулықты жырлаған ақын Гетенің отанында билік тізгіні шала сауатты, қызуқанды, нацист Адольф Гитлердің қолына тиіп, жер бетіне үстемдік құру идеясы насихатталды. Өздерін арийліктердің заңды мұрагері санайтын немістердің ұлттық намысын қоздыруда Дарвинның табиғи сұрыпталу, яғни жабайы табиғаттағы күштінің әлсізді жұтуы ғылыми негізге алынды. Басқа мемлекеттерді оккупациялауды ақтап алатын теориялық қондырғы жасалды. Яғни, әр нәрсенің де – ақтың да, қараның да ғылыми-әдістемелік негізі, концепциясы бар. Қазір өркениетті елдерде қолданысқа енгізілетін кез келген заң жобасы ғылыми ортада дайындалып, саралаудан өтіп, қоғамдық талқылауға ұсынылады. Билік салық төлеушінің қаржысына тұрғызылатын зауыт-фабрика, электр станциясы, т.б. құрылыс нысандарын салуды өз бетінше шеше алмайды. Бұл – демократия қағидасына қайшы әрекет.

Тым жоғары айыппұл, салықтың көптігі, әлеуметтік төлемдердің аздығы, оқу ақысының жоғары болу сияқты түйткілді мәселелердің артында ел талқысына салынбай қабылданып кеткен заңдардың күші тұр. Негізі, барлық заң мәселеге бейтарап қарайтын, жеке мүддесі жоқ ғалымдардың талқылауымен әзірленіп, құзырлы орындарға ұсынылуы керек. Ол құжатты мүдделі мекеме дайындаса, әрине, өзіне ыңғайлы, қажетті факторларды алдымен ескеріп, былайғы жұрттың наразылығын тудыратын баптарды батыл кіргізіп жібереді. Қоғамдық пікір арқылы бақылау жүргізетін журналистиканың міндеті мен қызметіне осындай келеңсіздіктерді болдырмай, ашықтық пен шынайылықты қамтамасыз ету жатады.

Тәуелсіз Қазақстандағы құқықтық басылымдардың қалыптасып, дамуына үлкен үлес қосқан азамат, ол – Нағашыбай Шайкенов екенін ерекше атап өткеніміз абзал. Белгілі мемлекет және қоғам қайраткері, заңгер-ғалым, «Парасат» орденінің иегері, ҚР тұңғыш Әділет министрі, ҚР Премьер-министрінің орынбасары қызметтерін атқарған Нағашыбай Аманғалиұлы өмірінің соңына дейін «Заң Медиа-корпорациясына» қарасты басылымдарға («Заң газеті», «Юридическая газета», «Заң журналы», «Фемида») қолдау білдіріп, идеялық бағыт-бағдар беріп, моральдық-материалдық тұрғыдан сүйеіп келді. Халықтың құқықтық сауатын, мәдениетін көтеруде бұл ақпарат құралдарының сіңіріп келе жатқан еңбегі алабөтен. «Сәті түскен сұхбат», «Алқаби», «Заң-тәпсір», «Бүгінгінің бас тақырыбы», «Қылмыс пен жаза», «Орайы келген әңгіме», «Алқа», т.б. қалыптасқан айдарларын оқырман қауым асыға күтері анық. Республикалық «Заң газетін» әр жылдары отандық ақпарат кеңістігінде қалыптасқан қолтаңбасы, жоғары баға-бәсі бар Марат Тоқашбаев, Қасым Әзімхан, Шарафаддин Әмір секілді белгілі, білікті мамандар басқарды. Басылымға қазір басшылық жасайтын Айнұр Сембаева да оқуы мен тәжірибесі толысқан, жазу-сызу мәнері ерекше әріптесіміз. Құқықтық тақырыпта өз мектебі қалыптасқан Елеусіз Мұратов, Айша Құрманғали, Қалкөз Жүсіп, Шадияр Мекенбайұлы секілді аға және орта буын журналистердің жазу шеберханасы зерттеліп, оқу құралдарына енгізілсе, студент жастардың білімін жетілдіруде көмекші құрал болары анық.

Сонымен, негізгі ойымызды түйіндесек, құқықтық журналистиканың қызмет аясы адам құқықтары мен бостандықтарын сақтаумен тығыз байланысты. Қандай да бір әлеуметтік институттармен бірге нақты шаралар қабылдауда, адамдардың тікелей қарым-қатынасы мен өзара іс-қимылын, билік пен қоғам диалогын жасауда БАҚ-тың ұйымдастырушылық функциясы көрініс табады. Құқықтық журналистика заң шығарушы, құқық қорғау органдарының қызметін бақылауды жүзеге асырады, оған баға беріп, оң немесе теріс әрекеттерін таразылайды. Сын және әлеуметтік бақылау функцияларын іске асыра отырып, журналистер заң бұзушылық анықталған жағдайда үкім шығара алмайды, бірақ қоғамдық резонанс тудыруы мүмкін аудиторияға, заң шығарушы және атқарушы билікке мәселені шешу қажеттігін жеткізеді. Әлеуметтік және құқықтық практикада "ауру нүктелермен" шешілмеген мәселелерге журналистер өздерінің жарияланымдары арқылы билік органдарының, лауазымды адамдардың назарын аударады. «Журналистика – бұл оқиғалардың өзектілігін сезінетін ғылым ғана емес, қашанда қажетті мамандықтардың бірі. Рухани шығармашылық түріне жататын журналистиканың негізгі міндеті өзекті, маңызды оқиғаларды қоғам пайдасы тұрғысынан көрсету, құндылық тұрғысынан ұғыну болып табылады» [9].

Бұқаралық ақпарат құралдары құқық қорғау органдарының серіктесі ретінде ықтимал қылмыс куәгерлерін, жәбірленушілерді немесе іздестіріліп жатқан адамдарды табуға да ат салысады. Бұқара халықты құқық қорғау қызметіне тартады. Егер азаматтар өздерінің құқықтық дағдылары мен нұсқауларын іске асырса, қылмысқа қарсы күрес жанданып, көрсеткіші азаяды. Құқық қолдану қызметін бағалау, жаңадан қабылданған заңдар, оларға енгізілетін өзгерістер мен толықтыруларды талдау – осының барлығы құқықтық журналистикада мазмұндалуға тиіс. БАҚ аудиторияның құқықтық нормаларды білуін ғана көздемейді, сондай-ақ оның талаптарына сәйкес немесе қайшы келетін адамдардың іс-әрекетін бағалайды. БАҚ аудиторияға жүйелі түрде әсер ету арқылы оның санасын, құқық-

тық түсініктері мен ұстанымдарын қалыптастырады. Яғни, бұл тұлғаны құқықтық әлеуметтендіру функциясымен тығыз байланысты.

Қорытынды

Қазіргі жаңа технологиялар дәуірі дәстүрлі баспасөздің өрісін тарылтып, мультимедиялық мүмкіндіктерге даңғыл жол ашты. Рас, газет-журнал, баспа өнімдерін шығару ісіне компьютердің еніп, беттеу-безендіру саласына жаңа бағдарламалардың келуі біраз шаруаны жеңілдетті. Жұмысқа тартылар адам саны азайып, электронды өнімдер көлемі артты. «Жаһанданудың негізгі технологиялық атрибуттары – бұл компьютер мен одан туындаған жаңа ақпараттық технологиялар. Әлемнің дамыған бөлігі жаһанданудың өлшемі болып табылатын бірыңғай қаржылық және ақпараттық кеңістікті құра отырып, біртұтас байланыс жүйесіне айналды», – дейді ғалым-экономист, публицист Михайл Делягин «Әлемдік дағдарыс: жаһанданудың жалпы теориясы» атты еңбегінде [10]. Алайда, «әлемдік шпаргалка» саналатын интернеттің пайда болуы ақпарт алуды жеңілдеткенімен, баспасөз әдебіне, журналистік стильге зор залалын тигізуде. Ғаламторға дерек-дәйектердің тексерілмей, фейк мәліметтердің көп жүктелуі медиасауаттылық мәселесін күн тәртібіне өткір қоюда. Статистикалық деректер бойынша, қазіргі таңда елімізде 6000-нан астам БАҚ тіркеліп, оның 3000-ға жуығы жұмыс істеп тұр. Бар болғаны халық саны 19 миллионға енді жеткен ел үшін аз көрсеткіш емес, әрине. Осы проблемалар құқықтық журналистиканы да айналып өтпегені анық. Заң мен құжатқа, үкім мен қаулыға негіздеп, эмоция емес, нақты цифрға тәуелді фемида тақырыбында жазатын әріптестерімізге жүктелетін жауапкершілік екі есе жоғары. «Казнить нельзя помиловать» деген бір сөйлемде үтір қай жерде тұруының өзі қатты маңызды екенін ескерсек, сот пен прокуратура, тәртіп сақшылары туралы жазбалар математикалық дәлдікті қажет етеді.

Елімізде жүріп өткен экономикалық реформалар ақпарат құралдарын еркін нарық заңына бағындырып, жаңа қаржылық саясат қажеттігін алға тартты. Жарнама бөлімдері, коммерциялық қызмет түрлері ашылып, ақысы төленген пиар материалдар жариялана бастады. Мемлекеттік тендрде профильдік бағытқа қатысты лотты ұту редакцияның материалдық-техникалық жағдайын жақсартудың негізгі шешіміне айналды. БАҚ бұрын тек мемлекет балансында болып, бір ғана идеологияны қолдап-қуаттаса, бұдан былайғы кездегі материалдарында тақырыптық әралуандылық байқала бастады. Капиталистік қатынаста жарнама беруші басты ойыншыға айналып, ауа райын жасаса, бұл – баспасөз бостандығының принциптеріне қайшы келетін жайт. Қолдарында үлкен қаражат бар олигарх топтардың медиаиндустрияда монополиске айналу талпынысын, қалауын шектейтін арнайы заңдардың болуы маңызды. Өркениетті елдердің бұқаралы ақпарат құралдары туралы заңы мемлекеттік мекеменің жеке газет-журнал ашып, оған құрылтайшы ретінде қатысуына тыйым салынады.

Қорыта айтқанда, құқықтық журналистика қылмыстар мен құқық бұзушылықтардың алдын алу функциясын орындайды. Қоғамның сауатты құқықтық өмірінің қалыптасуы ақпараттандыру, ағарту, білім беру және тәрбиелеумен тығыз байланысты. Құқықтық журналистика танымдық ғана емес, ағартушылық та қызмет атқарады. Ол құқықтық мәдениетсіздікті түбірімен жойып, азаматтардың белсенділігін арттырады. Кешегі Кеңес өкіметі тұсында әділет органдарына, прокуратураға, тіпті соттарға құқықтық білімді насихаттау функциясы жүктелген болатын. Тәуелсіз Қазақстанның әлеуметтік практикасында да осы бағыттағы жұмыстарды жандандырып, тек криминалды оқиғалар баянына басымдық бермей, танымдық материалдардың қатарын арттыру керек. Құқықтық журналистика тонау, қарақшылық, бопсалаушылық, т.б. қылмыстық іс-әрекеттер туралы хабардар етіп, оқырман аудиториясына мұндай жағдайларда өзін қалай дұрыс ұстау керектігі туралы айтуы дұрыс, әрине. Бірақ, ең алдымен, сала мамандары БАҚ арқылы оқырмандарды, тыңдаушылар мен көрермендерді өз құқықтарын сауатты және тиімді қорғауға үйретіп, заңға бағынышты мінез-құлықты сіңіруі тиіс.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Назарбаев Н.Ә. Ұлттық сот жүйесінің «Қазақстан – 2050» стратегиясы аясындағы міндеттері // Ақорда.kz, 20 қараша, 2013.
2. Нұрпейісов К. Алаш және Алашорда тарихының зерттелуі хақында // Қазақ тарихы. – 1994. – №1. – Б. 12.
3. Қазақстан Республикасының Конституциясы // Әділет. – 30 тамыз, 1995.
4. Әлімбеков М.Т. Қазақстанда мамандандырылған соттарды құру басым міндетке айналды // ҚазАқпарат. – 27 қазан, 2009.
5. Қамзин К. Қазақ көсемсөзі жанрларының кемелдену үдерісі. – Алматы: Экономика, 2009. – Б. 223-224.
6. Алауханов Е. Құқықтық журналистиканың дамуы: кемшіліктер мен кедергілер // Ақиқат. – 22 мамыр, 2012.
7. Қазақстан Республикасының Конституциясы // Әділет. – 30 тамыз, 1995.
8. Қазақстан Республикасының Қылмыстық Кодексі // Әділет. – 3 шілде, 2014.
9. Жақсылықбаева Р.С., Сапарходжаева Н.П. Журналистің шығармашылық даралығы: ізденістері мен талпыныстары // Ясауи университетінің хабаршысы. – 2019. – №2 (112).
10. Делягин М. Мировой кризис: общая теория глобализации. – Москва: Инфра-М, 2003. – 768 с.

REFERENCES

1. Nazarbaev N.Á. Ulttyq sot júesiniń «Qazaqstan – 2050» strategiasy aiasyndaqy mindetteri // Aqorda.kz, 20 qarasha, 2013.
2. Nurpeiisov K. Alash jáne Alashorda tarihyńyń zerttelýi haqynda // Qazaq tarihy. – 1994. – №1. – B. 12.
3. Qazaqstan Respýblikasynyń Konstítýtsiasy // Ádilet. – 30 tamyz, 1995.
4. Álimbekov M.T. Qazaqstanda mamandandyrylǵan sottardy qurý basym mindetke analdy // QazAqparat. – 27 qazan, 2009.
5. Qamzin K. Qazaq kósemsózi janrlarynyń kemeldený úderisi. – Almaty: Ekonomika, 2009. – B. 223-224.
6. Alayhanov E. Quqyqtyq jýrnalistikanyń damýy: kemshilikter men kedergiler // Aqıqat. – 22 мамыр, 2012.
7. Qazaqstan Respýblikasynyń Konstítýtsiasy // Ádilet. – 30 tamyz, 1995.
8. Qazaqstan Respýblikasynyń Qylmystyq Kodeksi // Ádilet. – 3 shilde, 2014.
9. Jaqsylyqbaeva R.S., Saparhodjaeva N.P. Jýrnalistiń shyǵarmashylyq daralyǵy: izdenisteri men talpynystary // Iasaýı ýniversitetiniń habarshysy. – 2019. – №2 (112).
10. Deliaġin M. Mirovoi krizis: obaia teorıa globalızatsıı. – Moskva: Infra-M, 2003. – 768 s.

МАЗМҮН – ІСІНДЕКІЛЕР

ФИЛОСОФИЯ, ДИНАМУ – FELSEFE, İLANİYAT

АБУОВ Ә.Е.

МАНСУРОВ Н.Б.

Фараби тұлғасы – түркілік танымның сипаты
(Әбу Насыр әл-Фараби. 1150 жыл)

ABUOVA.E.

MANSUROV N.B.

Farabi'nin Kişiliği Türk Kimliğinin
Tasviridir (Ebu Nasır El-Farabi 1150 yıl)

7-16

САГИКЫЗЫ А.

ПЕРНЕКУЛОВА М.М.

Виртуальная реальность и проблема реализации
творческого потенциала личности

SAĞIKIZI A.

PERNEKULOVA M.M.

Sanal Gerçeklik ve Bireyin Yaratıcı
Potansiyelini Gerçekleştirme Sorunu

17-28

ALPYSBAYEV Y.

BEŞER F.

SHAIKAN B.

RAKHIMGAZIYEV Zh.

İslâm Hukukunda Kocanın Talâk (boşama) Yetkisi
ve Bu Yetkinin İdare Tarafından Kısıtlanması

АЛПЫСБАЕВ Е.

БЕШЕР Ф.

ШАЙЗАН Б.

РАХИМГАЗИЕВ Ж.

Ислам құқығы негізінде еркетің талақ беру
құқығына заңмен шектеу қою мәселесі

29-40

ФИЛОЛОГИЯ – FİLOLOJİ

GÜNGÖR A.

SARTBAYEVA D.K.

Kazak Bozkırından Yeşeren Ulu Çınar

ГҮНГӨР А.

САРТБАЕВА Д.К.

Қазақ даласынан шыққан алып Шынар

41-48

KURMANALİYEV K.A.

KURMANALI A.A.

Çağdaş Kazak Dilinde Sözcük Yapımının Temel Teorik Kavramları

ҚҰРМАНӘЛИЕВ К.А.

ҚҰРМАНӘЛІ А.А.

Қазіргі қазақ тілінің сөзжасамының негізгі теориялық ұғымдары

49-58

ӘШІРБАЕВ Б.Т.

МЕДЕУБЕК С.

Құқықтық журналистиканың қоғамдағы рөлі

AŞIRBAEV B.T.

MEDEUBEK S.

Yasal Gazeteciliğin Toplumdaki Rolü

59-67

SEITOVA M.E. ADILBAEVA R.K. Autonomous learning for student teachers of english	
СЕЙТОВА М.Е. АДИЛБАЕВА Р.К. Болашақ ағылшын тілі мұғалімдері үшін дербес оқыту	68-77
ЖЫЛҚЫБАЙ Г.Қ. Түркі тілдеріндегі демеуліктердің мағыналық ерекшеліктері	
JILKIBAI G.K. Türk Lehçelerinde Bağlaçların Anlamsal Özellikleri	89-91
ТОЛЫСБАЕВА Ә.Т. ЕСЕМБЕКОВ Т.О. Ғ.Жайлыбай поэзиясындағы интермәтіндік байланыстың мәні	
TOLISBAYEVA A.T. ESEMBEKOV T.O. G.Jailıbay'ın Şiirinde Metinlerarası Bağlantıların Önemi	92-102
СӨЙЛЕМЕЗ О. АЛИЕВА Л. Қазақ эпостарындағы батыр, әйел және ат бейнесі	
SÖYLEMEZ O. ALİYEVA L. Kazak Kahramanlık Destanlarında Kahraman, Kadın ve At Motifi	103-113
ИСЛАМ Д.А. ЕРБАЙ Т.М. Шағын жанрдағы алаштану-адамтану-өміртану идеясының бейнеленуі	
İSLAM D.A. ERBAI T. M. Kısa edebi türlerde Alaş bilgisi - İnsan bilgisi – Hayat bilgisi Düşüncelerinin Tasviri	114-124
ТОЛЫСБАЕВА Ә.Т. ЕСЕМБЕКОВ Т.О. Способы развития этнокультурной идентичности в образовательном процессе	
TOLISBAEVA A.T. ESEMBEKOV T.O. Eğitim Sürecinde Etnik Kültür Kimliği Geliştirmenin Teknikleri	125-134
ПЕДАГОГИКА ЖӘНЕ ПӘНДІ ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ PEDAGOJİ VE ÖĞRETİM TEKNİKLERİ	
БОЛЕЕВ Т.К. АМАНБАЕВА А.М. Эмоционалдык интеллект педагогтың негізгі құзыреттіліктерінің бірі	
BOLEEVT.K. AMANBAEVA A.M. Duyusal Zeka Eğitimcinin Temel Yetkinliklerinden Biridir	135-148
ОРТАЕВ Б.Т. ИСАЕВ А.И. ТУНА С. Болашақ мұғалімдердің бақылау іскерліктерін қалыптастыру қажеттілігі	
ORTAYEV B.T.	

İSAYEV A.İ. TUNAS. S.	Müstakbel Öğretmenlerin Denetim Becerilerini Oluşturma İhtiyacı	149-160
BERMUKHAMBETOVA B. MUSALIMOV T. BARKOV V. TOLEGEN Z.	Studies of future bachelors of pedagogical conditions for the formation of legal competence in the learning process	
БЕРМУХАМБЕТОВА Б. МҰСАЛІМОВ Т. БАРКОВ В. ТӨЛЕГЕН З.	Болашақ бакалаврларды оқу процесінде құқықтық күзiреттiлiктi қалыптастыруда педагогикалық жағдайларды зерттеу	
BERMUKHAMBETOVA B. MUSALIMOV T. BARKOV V. TOLEGENZ.	Eğitim Sürecindeki Yasal Yetkinliklerinin Oluşumunda Lisans Programına Aday Öğrencilerin Pedagojik Durumların İncelenmesi	161-171
БОЛЕЕВ Т.К. БАКТЫБАЕВА К.С. БАЙКЕНЖЕ Н.К.	Программа психологической поддержки подростков суицидального поведения	
BOLEE V T.K. BAHTIBAЕVA K.S. BAIKENJEN.K.	Ergenlerin İntihar Davranışları için Geliştirilen Psikolojik Destek Programı	172-180
GRINSHKUN V.V. TAUBAYEVA Sh.T. BURAYEVA Zh.B. RYSBEKOVA A.K.	Integration of disciplines in the formation of pedagogical creativity of future computer science teachers	
GRINSHKUN V.V. TAUBAYEVASH.T. BURAYEVA Zh.B. RYSBEKOVA A.K.	Bilgisayar Bilim Dalında Aday Öğretmenlerinin Pedagojik Yaratıcılığının Oluşumunda Disiplinlerin Entegrasyonu	181-192
БАЙМУХАНБЕТОВ Б.М. ӘБДІҒАПБАРОВА Ұ.М. САҒЫНДЫҚОВА Ә.Ө.	«Өзін-өзі тану» – оқушылар тұлғасын әлеуметтендіру құралы	
BAIMUKHAMBETOV B.M. ABDIĞAPBAROVU.M. SAĞINDIKOVA E.Ö.	Kendini Keşfetme Faaliyeti Öğrencilerin Kişiliğini Sosyalleştirmenin Bir Yoludur	193-200

АХМЕДОВ Б.А. ӘБІЛДАЕВ Ә.К. МУХАМЕДЖАНОВ Б.Қ. Дене мәдениетінің жеке тұлғаның дамуындағы маңызы туралы	
АНМЕДОВ В.А. АВІЛДАЕВА К. МУНАМЕДЖАНОВ В.К. Bireyin Gelişiminde Fiziksel Kültürün Önemi Hakkında	201-212
КУЗДЕУБАЕВА А.Б. ЖАҚАЕВА С.А. Педагогикалық білім берудегі толеранттылық мәселелерінің кейбір аспектілері	
KUZDEUBAYEVA A.B. ZHAKAEVA S.A. Pedagogik Eğitimde Hoşgörü Sorunlarının Bazı Yönleri	213-223
РАХЫМБЕК Д. БЕРКИМБАЕВ К.М. ҚАДІРБАЕВА Р.І. АЛИМКУЛОВА Б.Т. Оқытудан күтілетін нәтижені есепке алуды жетілдіру	
RAHIMBEK D. BERKIMBAIEV K.M. KADIRBAYEVA R.I. ALIMKULOVAB.T. Öğrenme Sürecinde Beklenen Sonuçların Dikkate Alınmasının Geliştirilmesi	224-236
БОЛЕЕВ Т.К. ТУЛЕБАЕВА Ш.А. БОЛЕЕВ К.Б. Подростковый суицид и пути его предупреждения	
BOLEYEV T.K. TULEBAYEVA Ş.A. BOLEYEV K.B. Yetişkin intiharları ve Önleme Yolları	237-245
АБУСЕЙТОВ Б.З. БОЛАТОВА І.Б. Дене мәдениеті және спорт саласындағы маркетингтің мәні мен ерекшеліктері	
ABUSEITOV B.Z. BOLATOVA İ.B. Beden Eğitimi ve Spor Alanındaki Pazarlamanın Özü ve Özellikleri	246-258
ТӘҢКІШ Н. КАМАЛОВ Ю. ПРАЛИЕВА Р.Е. Болашақ педагогтың әлеуметтік-бағытталған тұлғасын қалыптастыру мәселелері	
TANKIŞ N. KAMALOV Uy. PRALIYEVA R.E. Aday Öğretmenlerin Sosyal Odaklı Kişiliğinin Oluşumu Sorunları	259-267
ҚҰРАЛБАЕВА А.А.	

РАХМЕТ Ү. ОРАЗБЕК М.	Бастауыш сыныптың «әдебиеттік оқу» оқулықтарында орын алған ертегілерді зерттеу	
KURALBAYEVA A.A. РАҢМЕТ Ұ. ОРАЗБЕК М.	İlköğretim Sınıflarında «Edebi Okuma» Ders Kitaplarında Yer Alan Masalların Araştırılması	268-276
РАХМЕТ Ү. КАЛМАТАЕВА Б.Б. БАЙСАЛОВ Д.У. ТҮЙЕБАЕВ М.	Колледжде болашақ техниктерді оқытуда мультимедиялық презентацияларды қолдану әдістемесіне қойылатын негізгі талаптар	
РАҢМЕТ Ұ. KALMATAEVAB.B. BAISALOV D.U. TÜIEBAEV M.	Kolejde Aday Teknisyenleri Eğitirken Multimedia Sunumlarını Kullanma Metodolojisi için Temel Gereksinimler	277-286
БЕРДІ Д.К. ПРАЛИЕВА Р.Е. УСЕМБАЕВА И.Б.	Химияны оқытуда цифрлық технологияларды қолданудың әдістемесі	
BERDİ D.K. PRALİYEVA R.E. USEMBAYEVA İ.B.	Kimya Öğretiminde Dijital Teknolojileri Uygulanma Yöntemleri	287-298
ИСАЕВА Ж.И. ДАЙРАБАЕВА Г.Б.	Знания как главный капитал в обеспечении духовного возрождения нации	
İSAYEVA J.I. DAİRABAYEVA G.B.	Ulusun Manevi Yenilenmesini Sağlamada Ana Sermaye olarak Bilginin Önemi	299-311
ТАРИХ, АРХЕОЛОГИЯ – TARİH, ARKEOLOJİ		
ЖЕТІБАЕВ К. ЖОЛДАСБАЕВ С. АРЫНОВ Қ. БАХТЫБАЕВ М.	Сығанақ қалашығында 2019 жылы жүргізілген археологиялық зерттеу жұмыстарының нәтижелері	
JETİBAEV K. JOLDASBAEV S. ARINOV K. BAHTIBAYEV M.		
	2019 Yılında Sıganak Şehrinde Yapılan Arkeolojik Araştırmaların Sonuçları	312-325
БАТЫРБЕКҚЫЗЫ Г. ЖОРАЕВА Г.Т.		

БАЙЖАНОВА А.А.

1941-1945 жылдары Ұлы Отан соғысы кезінде
шыққан газеттер мен журналдар жайлы деректер

JORAEVAG.T.

BATIRBEKKIZI G.

BAIJANOVA A.A.

İkinci Dünya Savaşı (1941-1945) Yıllarında Yayımlanan Gazete ve Dergiler
hakkında Veriler

326-335

МАЗМҮН – ІÇİNДЕКІЛЕР

336

СОДЕРЖАНИЕ – CONTENT

ФИЛОСОФИЯ, РЕЛИГИОВЕДЕНИЕ – PHILOSOPHY, RELIGIOUS STUDIES

АБУОВ А.Е.

МАНСУРОВ Н.Б.

Личность фараби – познание тюркских народностей
(Абу Насыр аль-Фараби. 1150 лет)

ABUOV A.E.

MANSUROV N.B.

Personality of Farabi - knowledge of turkish people
(Abu Nasir al-Farabi – 1150)

7-16

САГИКЫЗЫ А.

ПЕРНЕКУЛОВА М.М.

Виртуальная реальность и проблема реализации
творческого потенциала личности

SAGIKYZY A.

PERNEKULOVA M.M.

Virtual Reality and the Problem of Realizing
a Person's Creative Potential

17-28

АЛПЫСБАЕВ Е.

БЕШЕР Ф.

ШАЙЗАН Б.

РАХИМГАЗИЕВ Ж.

Вопрос законодательного ограничения права
на таяк (развод) на основе исламского права

ALPYSBAYEV Y.

BESHER F

SHAYZAN B.

RAKHIMGAZIYEV Zh.

Issue of legislative restriction of the right to talaq
(divorce) on the basis of islamic law

29-40

ФИЛОЛОГИЯ – PHILOLOGY

ГУНГОР А.

САРТБАЕВА Д.К.

Великий мыслитель в казахской степи

GUNGOR A.

SARTBAYEVA D.K.

The Great Sycamore That Sprang From the Kazakh Steppe

41-48

КУРМАНАЛИЕВ К.А.

КУРМАНАЛИ А.А.

Основные теоретические понятия словообразования
современного казахского языка

KURMANALIYEV K.A.

KURMANALI A.A.

The basic theoretical concepts of word formation (derivation)
of modern Kazakh language

49-58

ASHIRBAYEV B.T.

МЕДЕУБЕК С.

The Role Of Legal Journalism In Society

АШИРБАЕВ Б.Т.

МЕДЕУБЕК С.

Роль правовой журналистики в обществе

59-67

СЕЙТОВА М.Е. АДИЛБАЕВА Р.К. Автономное обучение для будущих учителей английского языка SEITOVA M.E. ADILBAEVA R.K. Autonomous learning for student teachers of english	68-77
ЖЫЛКЫБАЙ Г.Қ. Семантические особенности частиц в тюркских языках ZHYLKUBYAY G.K. Semantic features of particles in turkic languages	78-91
ТОЛЫСБАЕВА А.Т. ЕСЕМБЕКОВ Т.О. Значение интертекстовых связей в поэзии Г.Жайлыбая TOLYSBAEVA A.T. ESEMBEKOV T.O. The meaning of intertextual connections in the poetry of G.Zhaylybay	92-102
СОЙЛЕМЕЗ О. АЛИЕВА Л. Образ героя, женщины и коня в казахских эпосах SOYLEMEZ O. ALIYEVA L. Images of a hero, a woman and a horse in the kazak epics	103-113
ИСЛАМ Д.А. ЕРБАЙ Т.М. Отображение идеи Алашведения – человекознания-познания о жизни в малом жанре ISLAM D.A. YERBAY T.M. Reflection of the idea of Alashtanu in the Artistic Text	114-124
ТОЛЫСБАЕВА Ә.Т. ЕСЕМБЕКОВ Т.О. Способы развития этнокультурной идентичности в образовательном процессе TOLYSBAEVA A.T. ESEMBEKOV T.O. On Modeling Ethno-Linguistic Consciousness In Pedagogical Discourse	125-134
ПЕДАГОГИКА И МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ PEDAGOGY AND METHODS OF TEACHING	
БОЛЕЕВ Т.К. АМАНБАЕВА А.М. Эмоциональный интеллект как ключевая компетенция педагога BOLEYEV T.K. AMANBAYEVA A.M. Emotional intelligence as a key competence of a teacher	135-148
ОРТАЕВ Б.Т. ИСАЕВ А.И. ТУНА С. О необходимости формирования контрольных умений будущих учителей ORTAYEV B. ISSAYEV A. TUNA S.	

On the need for the formation of control skills of future teachers	149-160
БЕРМУХАМБЕТОВА Б. МУСАЛИМОВ Т. БАРКОВ В. ТОЛЕГЕН З. Исследование у будущих бакалавров педагогических условий формирования правовой компетентности в процессе обучения	
BERMUKHAMBETOVA B. MUSALIMOV T. BARKOV V. TOLEGEN Z. Studies of future bachelors of pedagogical conditions for the formation of legal competence in the learning process	161-171
БОЛЕЕВ Т.К. БАКТЫБАЕВА К.С. БАЙКЕНЖЕ Н.К. Программа психологической поддержки подростков суицидального поведения	
BOLEYEV T.K. BAKTUBAYEVA K.S. BAIKENZHE N.K. Psychological support program for teenagers of suicidal behavior	172-180
ГРИНШКУН В.В. ТАУБАЕВА Ш.Т. БУРАЕВА Ж.Б. РЫСБЕКОВА А.К. Интеграция дисциплин в формировании педагогической креативности будущих учителей информатики	
GRINSHKUN V.V. TAUBAYEVA Sh.T. BURAYEVA Zh.B. RYSBEKOVA A.K. Integration of disciplines in the formation of pedagogical creativity of future computer science teachers	181-192
БАЙМУХАНБЕТОВ Б.М. АБДИГАПБАРОВА У.М. САГИНДИКОВА Э.О. «Самопознание» - средство социализации личности школьников	
BAIMUKHANBETOV B.M. ABDIGAPBAROVA U.M. SAGINDIKOVA E.O. «Selfknowledge» - Means of Socialization the Students' Personality	193-200
АХМЕДОВ Б.А. АБИЛДАЕВ А.К. МУХАМЕДЖАНОВ Б.К. О значении физической культуры развитии личности	
AKHMEDOV B.A. ABILDAYEV A.K. MUKHAMEDJANOV B. On the importance of physical education	

in the development of personality	201-212
КУЗДЕУБАЕВА А.Б. ЖАКАЕВА С.А. Некоторые аспекты проблемы толерантности в педагогическом образовании	
KUZDEUBAYEVA A.B. ZHAKAEVA S.A. Some aspects of the problem of tolerance in pedagogical education	213-223
РАХЫМБЕК Д. БЕРКИМБАЕВ К.М. ҚАДИРБАЕВА Р.И. АЛИМКУЛОВА Б.Т. Совершенствовать учет ожидаемых результатов обучения	
RAKHUMBEK D. BERKIMBAYEV K.M. KADIRBAYEVA R.I. ALIMKULOVA B.T. To improve the accounting of expected learning outcomes	224-236
БОЛЕЕВ Т.К. ТУЛЕБАЕВА Ш.А. БОЛЕЕВ К.Б. Подростковый суицид и пути его предупреждения	
BOLEYEV T.K. TULEBAEVA Sh. A. BOLEYEV K.B. Adolescent suicide and ways to prevent it	237-245
АБУСЕЙТОВ Б.З. БОЛАТОВА И.Б. Особенности и сущность маркетинга для физической культуры и спорта	
ABUSEYTOV B.Z. BOLATOVA I.B. Features and essence of marketing for physical culture and sports	246-258
ТАНКИШ Н. КАМАЛОВ Ю. ПРАЛИЕВА Р.Е. Проблемы формирования социально-ориентированной личности будущего педагога	
TANKISH N. KAMALOV Yu. PRALIYEVA R.E. Problems formation of socially-oriented personality of the future teacher	259-267
КУРАЛБАЕВА А.А. РАХМЕТ У. ОРАЗБЕК М. Исследование сказок предоставленных в учебниках «литературное чтение» для начальных классов	
KURALBAYEVA A.A. RAHMET U. ORAZBEK M. To research the fairy tales, which had taken	

**РАХМЕТ У.
КАЛМАТАЕВА Б.Б.
БАЙСАЛОВ Д.У.
ТУЙЕБАЕВ М.**

Основные требования к методике использования
мультимедийных презентаций при обучении
математике будущих техников в колледже

**RAHMET U.
KALMATAYEVA B.B.
BAISALOV D.U.
TUYEBAEYEV M.**

The main requirements for the methodology of using
multimedia presentations in teaching mathematics
to future college technicians

277-286

**БЕРДИ Д.
ПРАЛИЕВА Р.Е.
УСЕМБАЕВА И.Б.**

Методика применения цифровых технологий в обучении химии

**BERDI D.K.
PRALIEVA R.E.
USEMBAEVA I.B.**

Methods of using digital technologies in teaching chemistry

287-298

**ИСАЕВА Ж.И.
ДАЙРАБАЕВА Г.**

Знания как главный капитал в обеспечении
духовного возрождения нации

**ISSAYEVA Zh.I.
DAIRABAYEVA G.**

Knowledge as the main capital in ensuring
the spiritual rebirth of the nation

299-311

ИСТОРИЯ, АРХЕОЛОГИЯ – HISTORY, ARCHAEOLOGY

**ЖЕТИБАЕВ К.
ЖОЛДАСБАЕВ С.
АРЫНОВ К.
БАХТЫБАЕВ М.**

Итоги археологических исследований на городище Сыганак в 2019 году

**ZHETIBAYEV K.
ZHOLDASBAYEV S.
ARYNOV K.
BAKH TYBAYEV M.**

Results of archaeological researching the city of syganak in 2019

312-325

**БАТЫРБЕККЫЗЫ Г.
ЖОРАЕВА Г.Т.
БАЙЖАНОВА А.А.**

Сведения о газетах и журналах, изданных в годы
Великой Отечественной войны 1941-1945 гг.

**BATYRBEEKKYZY G.
ZHORAYEVA G.T.**

BAIZHANOVA A.A.

Information about newspapers and magazines published
during the Great Patriotic War of 1941-1945

326-335

СОДЕРЖАНИЕ – CONTENT

336